

КОД: ГЮ_ДР_ІСТ_8_ІІ_13

ДІАГНОСТИЧНА РОБОТА

8 клас, ІІ семестр

Загальна характеристика роботи

Робота складається із **чотирьох частин** – А, В, С та D, що стосуються різних стимулів, наприклад, історичних джерел, картосхем тощо. Усі ці завдання об'єднано наскрізною історією — історією, що трапилася з вашими однолітками.

Частина А містить вісім завдань, що стосуються теми козацьких ремесел і промислів (завдання 1–8).

Частина В складається із двох блоків, у яких є шість завдань про торговельні відносини (завдання 9–14).

Частина С містить вісім завдань, зосереджених на питаннях інформаційної війни та пропаганди (завдання 15–22).

Частина D містить три завдання, що стосуються проблематики періоду Руїни (завдання 23–25).

Перед кожною частиною докладно схарактеризовано, як виконувати ті чи ті завдання.

Загальні правила виконання завдань

1. Перед виконанням завдань уважно ознайомлюйтеся зі стимулами (текстами, зображеннями тощо), яких вони стосуються, та інструкціями до виконання кожного завдання чи блоку завдань.
2. Відповіді позначайте / записуйте у відведених місцях чітко й розбірливо.
3. Для виправлення помилкової відповіді закресліть її та запишіть правильну поруч.
4. Рационально розподіляйте час і намагайтеся виконати максимальну кількість завдань.
5. Після завершення виконання завдань поверніть роботу вчителю / вчительці.

Увага!

Під час виконання завдань працюйте самостійно і не заважайте іншим. Пам'ятайте: у випадку виявлення ознак підглядання, списування чи плагіату вашу роботу не буде зараховано!

Успіхів!

УЯВІТЬ...

Літо 2025 року. Острів Хортиця.

Ви — учні 8 класу на археологічній практиці в Національному заповіднику “Хортиця”. Ранок видався туманним, коли ваша група розкопувала територію біля старої трьохсотрічної липи. Раптом лопата Максима вдарилася об щось тверде...

“Це скриня! Старовинна дубова скриня!” — вигукнув хлопець, обережно очищаючи знахідку від землі. Підняту із землі скриню відчинили в присутності археологів. Усередині — дивом збережені документи XVII–XVIII століть, загорнуті в промаслену шкіру. На внутрішній стороні кришки ледь помітний напис старослов’янською мовою: *“Хто знайде, збереже правду для нащадків. Року Божого 1709”*. Директор музею терміново викликав експертів з Києва, але, поки вони їдуть, вам довірили першими дослідити знахідку та скласти попередній опис. Розкладіть документи на великому столі в музейній лабораторії. Кожен з них — це частина великої історичної таємниці, яку вам належить розкрити.

ЧАСТИНА А

Інструкція

Частина А містить вісім завдань, які стосуються козацьких ремесел і промислів XVII–XVIII століть.

- **Завдання 1–3** — це завдання з вибором ОДНІЄЇ правильної відповіді із чотирьох запропонованих варіантів (А, Б, В, Г). Обведіть кружечком літеру біля правильної, на вашу думку, відповіді.
- **Завдання 4** — завдання на встановлення відповідності. До кожного елемента першої колонки (позначеного цифрою) доберіть відповідний елемент з другої колонки (позначений літерою). Поставте позначки в таблиці відповідей на перетині відповідних рядків і колонок.
- **Завдання 5** — завдання на встановлення логічної послідовності. Розташуйте елементи в правильному порядку від 1 до 4. Запишіть у таблицю відповіді літери у встановленій послідовності.
- **Завдання 6** — завдання з короткою розгорнутою відповіддю. Запишіть відповідь 1–2 реченнями у відведеному місці.
- **Завдання 7** — завдання з розгорнутою відповіддю. Наведіть два приклади з поясненням у відведеному місці.

- **Завдання 8** — практичне завдання, яке передбачає створення вами власної майстерні. Заповніть таблицю згідно з указаними кроками та критеріями.

На виконання всіх завдань ви маєте **45 хвилин**.

За правильне виконання всіх завдань максимально можна отримати **29 сирих балів**.

Ознайомтеся з інформацією і виконайте завдання 1 – 8, які стосуються її.

Олена обережно розгортає зв'язку пожовклого паперу. На ньому — докладні описи козацьких ремесел і промислів, інформацію про які учнівство узагальнило.

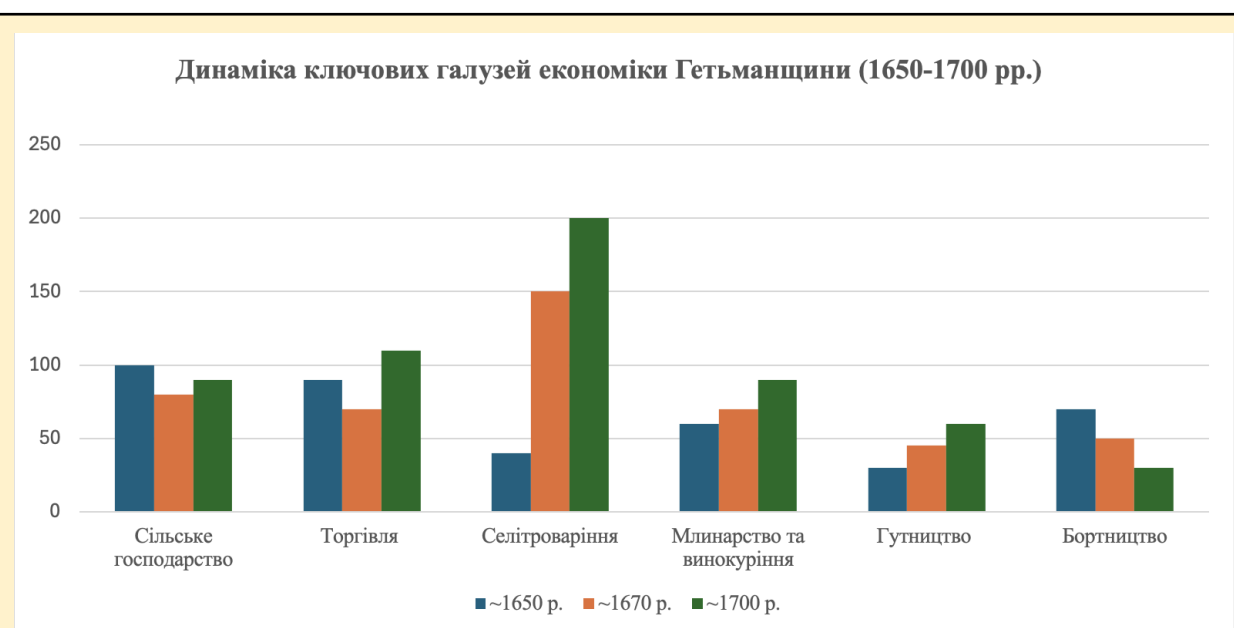


Рис. 1. Діаграма ключових галузей Гетьманщини. Примітка. Джерело: [1]. (Повний опис джерела див. у розділі "Методика").

Примітка: у графіку використано умовні бали (де 100 — це високий рівень прибутковості) для ілюстрації тенденцій.

Ремесла та виробництва на українських землях у XVII–XVIII ст.

Ремесло / Промисел	Технологія виробництва та ключові ресурси	Основні центри
Селітро-варіння	<p>Процес: землю та попіл довго виварювали в котлах, підтримуючи вогонь кілька діб.</p> <p>Ресурси: попіл, земля, велика кількість</p>	Спеціалізовані «буди» (промислові комплекси) посеред лісових масивів.

	дров.	
Порохове виробництво	<p>Процес: змішування → зволоження → гранулювання → сушіння.</p> <p>Ресурси: селітра (75%), деревне вугілля (15%), сірка (10%).</p>	Великі укріплені міста, адміністративні центри.
Гутництво	<p>Процес: виплавка скла в печах при температурі ~1500°C.</p> <p>Ресурси: пісок, вапно, поташ (з деревного попелу), значна кількість дров.</p>	«Гути» (майстерні), що засновувалися у великих лісових масивах.
Ковальство	<p>Процес: плавлення руди → кування → загартовування → заточування.</p> <p>Ресурси: залізна руда, деревне вугілля (як паливо для горна), вода.</p>	Майже кожне місто та велике село.
Млинарство	<p>Процес: очищення → подрібнення жорнами → просіювання → пакування.</p> <p>Ресурси: зерно (продукт сільського господарства), енергія річки.</p>	Поселення по берегах річок.
Бортництво	<p>Процес: збирання меду та воску з дупел дерев.</p> <p>Ресурси: дикі бджоли, що мешкали в дуплах старих живих дерев.</p>	Лісові території (Полісся, Чернігівщина).

1. Для чого козакам була потрібна селітра?

- А для виробництва скла
- Б для виготовлення пороху
- В для консервування продуктів
- Г для вибілювання тканин

2. Яка теза є правильною?

- А Найбільш активно на початку XVIII ст. розвивалося гутництво.
- Б Сільське господарство посідало провідне становище в економіці козаків.
- В Бортництво зазнає поступового занепаду.
- Г Транзитна торгівля розвивалася значно швидше, ніж селітроваріння.

3. Із чим було пов'язане зростання прибутків від селітроваріння в 1670-х рр.?

- А зі зростанням військових потреб козаків
- Б з веденням активної зовнішньої торгівлі
- В зі зникненням інших ремесел і промислів
- Г з потребами сільського господарства

4. Увідповідніть ремесло з продукцією, яка була його результатом.

Ремесло	Продукція
1 млинарство	А мед і віск
2 бортництво	Б зброя і знаряддя праці
3 гутництво	В борошно
4 ковальство	Г скляний посуд і вікна
	Д сировина для мила

	А	Б	В	Г	Д
1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

5. Розташуйте козацькі ремесла та промисли за рівнем шкідливості для довкілля (1 – найменш шкідливо, 4 – найбільш шкідливо).

- А бортництво
- Б селітроваріння
- В гутництво
- Г ковальство

	А	Б	В	Г
1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

6. Чому порохіві майстерні були в Батурині та Києві, а не в селах? Запишіть свої міркування.

7. Наведіть два приклади сучасних аналогів козацьких ремесел.

1. _____

2. _____

8. Створіть власну майстерню, керуючись структурою й питаннями / критеріями, визначеними в таблиці нижче.

Розділ	Питання / критерії	Ваша відповідь
8.1 Ремесло	Оберіть напрям	
8.2. Бізнес-план	8.2.1. Короткий опис справи: чим займається майстерня	
	8.2.2. Ресурси: які основні матеріали потрібні для вашого ремесла та звідки їх привозили у XVIII ст.	
	8.2.3. Інструменти та обладнання	
	8.2.4. Команда майстерні: майстри та помічники	

Розділ	Питання / критерії	Ваша відповідь
	8.2.5. Хто були б вашими основними покупцями у XVIII ст.?	
	8.2.6. Канали збуту: де і як ви продавали б свої товари у XVIII ст.	
8.3. Модернізація й екоаудит	8.3.1. Потенційний вплив на довкілля у XVIII ст.	
	8.3.2. Ідея «як зробити екологічніше» сьогодні	
	8.3.3. Нові можливості збуту сьогодні	
8.4 Соціальна відповідальність та етика праці	8.4.1. Створіть три правила для вашої сучасної майстерні (XXI ст.), які б	

Розділ	Питання / критерії	Ваша відповідь
	гарантували повагу до гідності, рівні можливості та недискримінацію для всіх працівників	
8.5. Внесок у життя громади	8.5.1. Яку користь, окрім сплати податків, ваша сучасна майстерня (XXI ст.) могла б принести місцевій громаді (наприклад, вашому місту чи селу)?	
	8.5.2. Запропонуйте один конкретний соціальний або культурний проект, який ваша майстерня могла б організувати	

Розділ	Питання / критерії	Ваша відповідь
	для мешканців	
8.6. Фінальний пітч (3–5 речень)	8.6.1. Чому майстерня буде прибутково ю й популярною у XXI ст.?	

ЧАСТИНА В

Інструкція

Частина В містить шість завдань, згрупованих у два блоки I і II, які стосуються теми торговельних відносин між українськими землями та Кримським ханством. Уважно проаналізуйте історичні джерела перед виконанням завдань.

БЛОК I (завдання 9–12)

- **Завдання 9–11** — це завдання з вибором ОДНІЄЇ правильної відповіді з чотирьох варіантів (А, Б, В, Г). Обведіть кружечком літеру біля правильної, на вашу думку, відповіді.
- **Завдання 12** — завдання, у якому треба вибрати ТРИ правильні відповіді із семи запропонованих варіантів. Обведіть кружечком літери біля правильних, на вашу думку, відповідей.

БЛОК II (завдання 13-14):

- **Завдання 13** — творче завдання. Напишіть три пункти торговельної угоди за вказаними критеріями.
- **Завдання 14** — завдання, яке передбачає створення продукту.

На виконання всіх завдань ви маєте **45 хвилин**.

За правильне виконання всіх завдань максимально можна отримати **12 сирих балів**.

БЛОК I

Максим обережно дістає зі скрині стос документів на пожовклому папері та починає зачитувати вголос.

Джерело 1: «Про звичаї татар, литовців та московитів» (De moribus Tartarorum, Lituanorum et Moschorum), бл.1550 р., Михалон Литвин — дипломат і історик Великого князівства Литовського.

«Із Києва, Луцька, Вільна та Львова везуть туди [в Крим] суходолом на возах хутра, сукно, полотно, хліб, а також інші товари, необхідні для людського вжитку. Звідти, своєю чергою, вони вивозять коней, худобу, сіль, шовкові та бавовняні тканини».

Джерело 2: «Історія війни козаків проти Польщі», 1663 р., французький дипломат і військовий діяч П'єр Шевальє.

«Татари також приїжджають до Києва для торгівлі, привозячи велику кількість коней, яких вони виміняли в ногайців... Вони продають також невільників, турецькі товари, як-от: сап'яни, шаблі, стремена й уздечки, габи, або довгі

волосяні покривала... а купують натомість московські хутра, сукна та інші європейські товари, а також готові гроші. Козаки часто купують у них коней для своїх походів».

Джерело 3: Уривки «Опису Татарії», 1595 р., Мартіна Броневського.

«У (кримських) татар величезні стада худоби та отари овець, які пасуться у степу цілий рік. Також вони розводять багато свійської птиці. Коней у них така сила-силенна, що важко й уявити; вони невибагливі і витривалі. Гірський Крим має безліч садів, де ростуть яблука, груші, сливи, горіхи. У долинах росте виноград, з якого роблять чудове вино. Степові трави та квіти дають неймовірний мед. Татари дуже гостинні. Коли до них приходить гість, вони вважають своїм обов'язком проявити до нього найбільшу повагу. Зустріч завжди супроводжується щедрим частуванням, адже спільна трапеза — це знак довіри та відкритості».

9. Як використовували товар, що мав найбільше стратегічне значення для господарства Гетьманщини?

- А** як складник пороху
- Б** як сировину для виготовлення скла
- В** як консервант для продуктів
- Г** як барвник для тканин

10. Який висновок можна зробити про господарство Кримського ханства з огляду на товари, які воно купувало в Україні?

- А** Мало досить розвинене тваринництво.
- Б** Було повністю самодостатнім у виробництві їжі.
- В** Відчувало дефіцит продуктів рільництва.
- Г** Спеціалізувалося на виготовленні полотна.

11. Порівнюючи дані джерел 1 і 2, який висновок можна зробити про торгівлю між українськими землями та Кримом?

- А** Асортимент товарів кардинально змінився за 100 років.
- Б** Торгівля повністю перемістилася з Луцька та Львова до Києва.
- В** Торгівля невольниками з'явилася лише в XVII столітті.
- Г** Зросла роль військових товарів і коней у торговельному обміні.

12. Які ТРИ твердження (серед А — Є) відповідають змісту всіх джерел, які зачитав Максим?

А Відносини між українськими землями та Кримом мали прагматичний характер, військові конфлікти не стояли на заваді торгівлі.

Б Торгівля сіллю була єдиним напрямом економічних зв'язків між козаками та Кримом.

В Між українськими землями та Кримом існували сталі торговельні шляхи та регулярні економічні зв'язки.

Г Торгівля велася з метою створення міцного військового союзу проти Речі Посполитої.

Д Джерела фіксують економічну спеціалізацію регіонів України та широкий асортимент товарів для торгівлі.

Е У XVII ст. торгівля між Кримським ханством і козаками замінила військові сутички

Є Торгівлю з Кримом вели виключно запорозькі козаки.

БЛОК 2

Уявіть себе на місці козацького старшини, який укладає торговельну угоду з кримським беєм.

13. Напишіть три головні пункти цієї угоди. Один пункт має стосуватися безпеки, другий — товарів для обміну, а третій — питання полонених.

13.1. Про безпеку: _____

13.2. Про товари: _____

13.3. Про полонених: _____

Переговори щодо торговельної угоди просуваються успішно. На знак доброї волі та взаємної поваги татарська сторона запрошує вашу делегацію на гостинне прийняття (дастархан). Аби бенкет максимально сприяв порозумінню, вам, як поважному козацькому старшині та ініціатору перемовин, випала честь долучитися до його підготовки. Разом із представниками кримського бея необхідно розробити меню, яке б продемонструвало багатство обох земель і стало символом майбутньої дружби.

14. Спираючись на інформацію з джерел 1 – 3 (блок 1), запропонуйте три елементи для бенкету. Для кожного елемента поясніть, чому саме він доречний і які ресурси (місцеві чи привезені) для нього потрібні.

14.1. Головна м'ясна страва

Ідея страви (назва страви й інгредієнти): _____

Обґрунтування вибору: _____

14.2. Страва із зернових або випічка

Ідея страви (назва страви й інгредієнти): _____

Обґрунтування вибору: _____

14.3. Десерт або напій

Ідея страви (назва страви й інгредієнти): _____

Обґрунтування вибору: _____

ЧАСТИНА С

Інструкція

Частина С містить вісім завдань, які стосуються теми методів пропаганди та інформаційної війни (на прикладі постаті Івана Мазепи). Уважно розгляньте зображення та проаналізуйте історичні джерела.

- **Завдання 15 і 16** передбачають вибір ОДНІЄЇ правильної відповіді з чотирьох варіантів (А, Б, В, Г). Обведіть кружечком літеру біля правильної, на вашу думку, відповіді.
- **Завдання 17** — це завдання, у якому треба вибрати ВСІ правильні, на вашу думку, відповіді із семи запропонованих варіантів. Обведіть кружечком літери біля правильних, на вашу думку, відповідей.
- **Завдання 18** — завдання на встановлення відповідності. До кожного елемента першої колонки (позначеного цифрою) доберіть відповідний елемент з другої колонки (позначений літерою). Поставте позначки у таблиці відповідей на перетині відповідних рядків і колонок. встановлення відповідності між термінами та прикладами.
- **Завдання 19–22** передбачають надання письмової короткої розгорнутої відповіді.

На виконання всіх завдань ви маєте **45 хвилин**.

За правильне виконання всіх завдань максимально можна отримати **18 сирих балів**.

Ознайомтеся з джерелами 1 – 5 і виконайте завдання 15–22, що їх стосуються.

Джерело 1: Зображення ордену Юди.

Орден виготовлений зі срібла (вага 5 кг) в єдиному екземплярі, не був вручений. Написи на ордені: *«Мазепі за зраду». «Треклятий син пропачий Юда, якщо за срібололюбство давиться».*



Рис. 2. Зображення Ордена Юди. Примітка. Джерело: [2].

Джерело 2: уривок з указу Петра I про анафему Івану Мазепі (31 жовтня 1708 р.).

«Залишивши православ'я, до єретиків шведів пішов... Того ради дозвольте його за таку його справу публічно в соборній церкві прокляттям піддати».

Джерело 3: уривок з указу Петра I про помсту прихильникам Мазепи (1 листопада 1708 р.).

«А хто з них спійманий буде, і ті, як зрадники, страчені будуть смертю без пощади. І будуть їхні чини й маєтності відібрані та роздані вірним за служби їх. Також жони й діти їх взяті й заслані будуть у заслання».

Джерело 4: Зі щоденника Густава Адлерфельта, шведського військового історика-хроніста Північної війни, який загинув у битві під Полтавою.

«Цар, хочачи помститися на Мазепі, проти якого опублікував грізний маніфест, наказав Меншикову негайно заатакувати його столицю, поки шведи не прибули на допомогу. Меншиков напав на неї 3 листопада і здобув її. Потім дав наказ вимордувати всіх без різниці віку та плоти а після нелюдської масакри силоміць вивів жінок, що ще лишилися при житті... Він забрав звідти важкі гармати, а було їх близько сорока. Рівно ж по-варварському сплюндрував і спалив все місто та млини. Одна частина залоги перебралася щасливо через Сейм, але її команданта

зловили й тортували. Він був родом з Прус і називався Кенігсек...»

Джерело 5: уривок зі статті В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців» (12 липня 2021 р.).

«Учасники Полтавської битви, росіяни та українці, билися разом не за царя, а за спільну Вітчизну. За свою єдність... А ось гетьман Мазепа, який зрадив спільну справу заради збереження своїх особистих амбіцій і втік разом із Карлом XII, у пам'яті народу залишився зрадником. Незважаючи на всі спроби представити його сьогодні як борця за незалежність України».

15. Проаналізуйте напис на ордені Юди. З якою метою створено цей артефакт?

- А Об'єктивно проінформувати населення про перехід гетьмана на бік шведів.
- Б Створити потужний негативний символ, щоб емоційно дискредитувати опонента.
- В Започаткувати традицію нагородження за особливі вчинки в історії.
- Г Продемонструвати багатство царської скарбниці, виготовляючи коштовні вироби.

16. Яка головна мета висловлювання В. Путіна щодо Івана Мазепи?

- А Проаналізувати складні історичні події початку XVIII століття.
- Б Підтримати сучасний український погляд на Мазепу як на національного героя.
- В Провести паралелі між діями Мазепи та сучасним політичним курсом України.
- Г Закликати до спільного з українськими істориками вивчення постаті гетьмана.

17. Які з перелічених нижче методів пропаганди та маніпуляції можна ідентифікувати у джерелах 1 – 5? (Оберіть усі правильні, на вашу думку, варіанти.)

- А Використання мови ворожнечі та образливих епітетів.
- Б Публікація фейкових інтерв'ю з Іваном Мазепою.
- В Маніпуляція релігійними почуттями для виправдання політичних рішень.
- Г Застосування тактики залякування через погрози колективною відповідальністю.
- Д Використання сатири та карикатур для висміювання гетьмана.
- Е Поширення чуток через анонімні джерела.
- Є Замовчування власних жорстоких дій.

18. Увідповідніть метод інформаційного впливу з прикладом із джерел, який його найкраще ілюструє.

Метод впливу	Приклад із джерел
1 Дегуманізація (<i>створення образу ворога як нелюда, абсолютного зла</i>)	А Офіційні укази Петра І (джерела 2, 3), але без згадки про масове вбивство цивільного населення в Батурині (джерело 3).
2 Залякування (<i>погроза розправою не лише опонентам, а і їхнім родинам</i>)	Б «Залишивши православ'я, до єретиків шведів пішов...»
3 Маніпуляція почуттями (<i>використання релігії для засудження політичного вибору</i>)	В «Треклятий син пропащий Юда...»
4 Пропаганда через замовчування (<i>приховування власних злочинів та невігідних фактів</i>)	Г «...наказав Меншикову... вимордувати всіх без різниці віку та плоти...» Д «...жони й діти їх взяті й заслані будуть у заслання»

	А	Б	В	Г	Д
1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

19. Порівняйте пропагандистські наративи Петра І (джерела 2, 3) і В. Путіна (джерело 5), заповнивши порівняльну таблицю.

Критерій порівняння	Пропаганда часів Петра І (джерела 2, 3)	Пропаганда часів В. Путіна (джерело 5)
1. Головне звинувачення (ярлик) на адресу І. Мазепи		
2. Що саме, на думку автора, зрадив І. Мазепа?		
3. Хто в цій історії представлений як		

«правильна», сторона?	об'єднана		
--------------------------	-----------	--	--

20. Прочитайте твердження.

Твердження: *Історики називають «Орден Юди» прикладом чорного піару XVIII століття.*

Чи погоджуєтеся ви із цим твердженням? Поясніть свою думку.

☐ Так

☐ Ні

Пояснення: _____

21. Наведіть один приклад дій сучасної Росії проти України. Поясніть, чому цей приклад можна вважати схожим “методом покарання за непокору”, як це робив Петро I.

22. Створіть пам'ятку протидії пропаганді, зважаючи на запропонований нижче заголовок, для ваших однолітків.

Як розпізнати пропаганду:

3 ознаки від козацьких часів до сьогодні

1. _____

2. _____

3. _____

ЧАСТИНА D

Інструкція

Частина D містить три завдання, у яких є підзавдання. Для виконання завдань уявіть себе радниками гетьмана Петра Дорошенка, адже ви будете аналізувати ситуацію в Україні в найскладніший період Руїни. Уважно опрацюйте подані відомості з історії та уривки з автентичних джерел, щоб виконати завдання.

Усі завдання передбачають надання письмової короткої або розлогої відповіді, яку треба записати у відведених місцях, зокрема:

- **завдання 23** передбачає визначення двох головних загроз на основі аналітичних даних;
- **завдання 24** — комплексний аналіз історичних джерел, що включає порівняння угод, оцінку ризиків та обґрунтування власної позиції;
- **завдання 25** — формулювання підсумкового історичного уроку для сучасності на основі проаналізованої ситуації.

На виконання всіх завдань ви маєте **45 хвилин**.

За правильне виконання всіх завдань максимально можна отримати **21 сирий бал**.

Ознайомтеся з інформацією і джерелами 1 – 4 та виконайте завдання 23 – 25.

У скрині лежить чистий аркуш із печаткою гетьмана Петра Дорошенка та початком протоколу ради 1672 року. Ця рада не відбулася. Професор, який оглядає знахідку, пояснює:

“Це — німий свідок однієї з найбільших трагедій Руїни — розколу. Послухайте, з якими проблемами стикався гетьман. Дані для аналізу:

- Економіка: скорочення торгівлі на 60%, знищення 300+ міст і сіл.
- Політика: розкол на Лівобережжя і Правобережжя, конфлікт різних гетьманів.
- Соціальний розвиток: масові міграції, голод та епідемії.
- Міжнародні відносини: втручання Московії, Речі Посполитої, Османської імперії у внутрішні справи Гетьманщини.
- Культура: занепад освіти, руйнування церков, втрата рукописів.

Саме в цей час розбрату, — *продовжує професор*, — у 1669 році, гетьмани по обидва боки Дніпра роблять два абсолютно різні кроки, намагаючись урятувати свої частини Гетьманщини”.



Рис. 3. Зображення Ордену Юди. Примітка. Джерело: [3].

Джерело 2: уривок з Літопису Самовидця.

«...всі наостанок так через свої усобиці обезсилились, що вже не тільки козаки, але й посполиті в убоztво прийшли. Бо не залилося нічого цілого: або вогнем спалено, або татарами забрано, бо не було милосердя ані для шляхтича, ані для простої людини. Тоді-бо й приказка вчинилася: від Богдана до Івана не було гетьмана.»

Джерело 3: уривок із Глухівських статей.

«Щоб гетьманські вибори проводилися з дозволу царя... Щоб московські воєводи були в п'яти містах: Києві, Переяславі, Чернігові, Ніжині та Острі... Щоб податки збиралися до царської скарбниці... Щоб гетьман не мав права на самостійні міжнародні відносини... Натомість цар зобов'язувався захищати Україну від нападів Речі Посполитої.»

Джерело 4: уривок із Корсунської угоди.

«Українська козацька держава, вічна власність Війська Запорозького, простягається в давніх кордонах... Султан турецький бере Військо Запорозьке під свою опіку... Військо Запорозьке зобов'язане надавати султанові військову допомогу... Народ український на вічні часи звільняється від сплати будь-якої данини... Гетьмана обирають вільними голосами, а султан лише затверджує його...»

23.1. Уважно розгляньте картосхему (джерело 1). Яку з ключових проблем періоду Руїни, зазначених у списку професора «Дані для аналізу», ця карта ілюструє найвиразніше? Поясніть, що саме на це вказує на картосхемі.

Проблема: _____

Пояснення: _____

23.2. Проаналізуйте «Дані для аналізу» та джерела 1 – 4. Визначте й запишіть три, на ваш погляд, головні загрози для існування Гетьманщини в порядку їхньої важливості (від найнебезпечнішої до менш небезпечної).

Найнебезпечніша загроза: _____

Друга за небезпечністю: _____

Третя за небезпечністю: _____

24. Розробіть план для виходу з кризи, виконавши підзавдання 24.1 – 24.3.

24.1. Порівняйте умови угод з Османською імперією (джерело 2) і Московським царством (джерело 3). Назвіть одну перевагу та один недолік для України в кожній угоді.

Союз з Османами

Перевага:

Недолік:

Союз з Московією

Перевага:

Недолік:

24.2. Прочитайте твердження, що ґрунтується на свідченнях Літопису Самовидця (джерело 2). Чи погоджуєтесь ви із цим твердженням? Позначте свою позицію і обґрунтуйте її.

Твердження: *«Стан справ у Гетьманичині, описаний у Літописі Самовидця, робив її легкою здобиччю для сильних сусідів, навіть якщо вони виступали в ролі “союзників”.*

☐ Так, я погоджуюся ☐ Ні, я не погоджуюся ☐ Мені важко визначитися

Обґрунтування: _____

24.3. Якби ви були радником чи радницею гетьмана, то на розв'язанні якої проблеми ви б порадили зосередитися йому насамперед: на пошуку сильного союзника (джерела 3 і 4) чи на подоланні внутрішнього розбрату (джерело 2)? Поясніть свою позицію.

Потрібно зосередитись на _____,
тому, що _____

25. Зважаючи на події періоду Руїни, сформулюйте один головний урок для сучасних українців у вигляді короткого гасла або заклик. Поясніть його значення одним реченням.

Гасло: _____

Пояснення: _____

Увага!

Ви завершили виконання роботи. Якщо у вас залишився час, перевірте відповіді, у яких сумніваєтеся, а також переконайтеся, що ви зафіксували всі відповіді.

Завершіть роботу за вказівкою вчителя / вчительки.